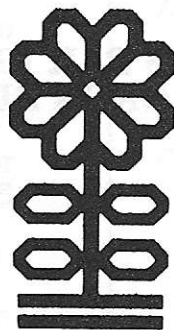

LATVIEŠU FONDA

1992. g. septembrī

APKĀRTRAKSTS

numurs 53

LATVIEŠU FONDS IEROSINA MAINAS

Latviešu fonda padome šī gada maija sēdē nolēma lūgt LF dalībniekus apstiprināt proponētās statūtu maiņas. Ierosinām samazināt padomes locekļu skaitu uz sešiem, katru gadu pārvēlot divus padomes locekļus, un revīzijas komisijā ievēlēt tikai vienu locekli, kam tiesības pieaicināt speciālistus vajadzību gadījumos. Šīs maiņas nepieciešamas, lai samazinātu LF sēžu un NNN administratīvos izdevumus un lai varētu arī turpmāk fonda padomē iesaistīt ieinteresētus, zinīgus un mazāk noslogotus latviskā darba darītājus.

Kā visiem labi zināms, mūsu skati ir vērsti uz Latviju, tai ziedojam savu enerģiju, laiku un līdzekļus. Vairāki padomes locekļi darbojas Latvijā īsāku vai ilgāku laiku un tomēr atrod iespēju veikt savus pienākumus Latviešu fondā. Mūsu finansiālo pabalstu lūdz kultūras un izglī-

tības darbinieki Latvijā, bet nedrīkstam aizmirst arī svešumā dzīvojošo latviešu kultūras un izglītības nepieciešamības. Cenšamies darboties saskaņoti un maksimāli izmantot mūsu dīlstošo darba spēku un līdzekļus. Lai varētu pastāvēt, arī mums ir jāpārveidojas.

Aicinām visus LF dalībniekus talkā un mudinām fonda neaktīvos locekļus pievienoties LF mūža biedru saimei, lai būtu balstiesīgi darboties fondā un ietekmēt latviešu kultūras nākotni!

Biruta Abula
LF padomes priekšsēde

Biedru informāciju sniedz LF biedrzinis Edmunds Brigmanis, 22 Tapping Reeve Drive, Litchfield, CT 06759, U.S.A; tel. (203) 567-8540.

DIVAS PROBLĒMAS

Pavisam īsi pieskaroties pagātnē notikušajam, mans nolūks ir izraisīt pārrunas par divām svarīgām pašreizējās kultūras dzīves un darba problēmām. Viena būtu kultūras vērtību apzināšana, vākšana un paglabāšana no bojā ejas. Otra būtu sadarbības veidošana, sadarbības nepieciešamība un un iespējas latviešu kultūras saglabāšanai, veicināšanai un jaunradei. Kopš Latvijas brīvības zaudēšanas, mūsu nacionālkultūrālās vērtības ir bijušas kā visspēcīgākais balsts, kas, it sevišķi pasaules plašumos izkaisītai tautas daļai, ir palīdzējušas paturēt savu identitāti. Mūs brīvajā pasaulē tās pasar-

gāja no iekļaušanās citu tautu vidū. Mēs bijām starp tiem, kuņus varētu saukt par likteņa izredzētiem. Mūsu rīcība un mūsu darbs izvēlētos laukos netika nekādā veidā ierobežots. Kaŗa beigu posmā patvērumu Rietumeiropas zemēs meklēja ļoti liels procents latviešu inteliģences. Sākoties bezdarbīgajam nometņu posmam pēc kaŗa, tas iezīmējās ar spilgtu dažādu kultūras pasākumu uzplaukumu. Pēckaŗa nabadzība, nometņu politiskā bezcerība un ikdienišķie trūkumi, tika kompensēti ar bagātīgu garīgo devumu – priekšlasījumi, koncerti, teātri, izstādes ik nedēļas katrā nometnē, tas bija neat-sveŗams spēķa avots mūsu izturībai, tas bija paliekošu vērtību jaurades laikmets; jauni darbi rakstnieku dienās... komponistu jaundarbi nometņu dziesmu svētkos...

Apkārtraksta tehniskais redaktors Aivars Ronis
Ar autora vārdu parakstītajos rakstos izteiktās domas var arī neatbilst Latviešu Fonda padomes viedoklim.

Kasiera ziņojums

KASES PĀRSKATS PAR 1991./92. GADU UN 1992./93. GADA BUDZETS

	1991/92 Budget	1991/92 Actual	1992/93 Budget
<u>General Income</u>			
Initiation Fees/Annual Dues	\$ 500	\$ 477	\$ 400
Donations (expendable)	100	1,648	100
<u>Investment Income</u>			
Bank/Bond Interest	35,000	34,960	35,000
Dividends	10,000	6,109	7,000
Capital Gains	15,000	3,678	15,000
	-----	-----	-----
<u>Total Income</u>	\$ 60,600	\$ 46,872	\$ 57,500
<u>Expenses</u>			
Telephone	\$ 300	-----	-----
Office Supplies	200	\$ 37	\$ 200
Postage	1,200	1,036	1,200
Printing	1,500	2,112	1,500
Promotion	1,000	1,203	500
Travel/Meetings	3,500	4,301	3,500
Legal/Audit	10	10	10
Accounting/Computer Oper.	2,000	1,069	1,500
Investment Management	4,000	4,253	4,500
Depreciation	800	800	800
Miscellaneous	100	99	100
Bad Debts	5,000	5,000	-----
	-----	-----	-----
<u>Total Expenses</u>	\$ 19,610	\$ 19,920	\$ 13,810
<u>Income Over Expenses</u>	\$ 40,990	\$ 26,952	\$ 43,690

- Piezīmes: 1. Bad Debts: aizdevumi veciem projektiem, kas netiks atmaksāti.
2. Capital Gains: budžets netika izpildīts, jo viens 1987. gada ieguldījums Kanadā tika zaudēts (Lavalin Industries – \$ 20,000 Canadian).

Ir gan jāpiezīmē, ka, skatoties no šīs dienas perspektīves, mēs vairāk redzam nometņu laika pozitīvās iezīmes. Turpretī tajā laikā, neziņas, politiskās bezcerības un rūpju nomākti, vairāk izjutām nometņu negatīvo ietekmi.

Liela daļa no nometņu laikā radītām vērtībām latviešu kultūrā parādās ar īpatnēju, laikmetīgu noslieci. Literārie darbi, kompozīcijas, tēlotāja māksla, lugas un viss cits tajā laikā radītais neslēpj skumjas, atgādina tautu piemeklējošā likteņa bardzību, vilšanos un ne reti pat pamatotu naidu. Varēdami brīvi izteikties, latviešu

gara darbinieki tajā laikā jaunradītās vērtības cieši saista ar mūsu tautas nacionālpolitiku.

Mēs nedrīkstam aizmirst arī to jaunradi un pienesumu, ko ir devusi tā tautas daļa, kas, jau sākot ar 1941. gadu un vēlākiem gadiem ir bijusi izsūtījumos un vergu nometnēs. Golgātas ceļa necilvēcīgos apstākļus daudziem ir palīdzējusi izturēt apziņa par piederību tautai ar augstām garīgām vērtībām. Un tikai tagad mēs uzzinām, ka arī tajos grūtajos apstākļos ir radītas daudzas jaunas vērtības, jauni darbi, kas spilgti liecina par to laikmetu un apstākļiem kuŗos izsūtītie ir

dzīvojuši. Daudzi darbi ir radīti un izauklēti domās, bet tie ir aizgājuši bojā līdz ar pašiem autoriem un māksliniekiem. Par uzdrīkstēšanos domāt daži samaksāja ar savām dzīvībām.

Pēc visa pārciestā, daļa darbinieku atgriezās, pārvedot atpakaļ savus un citu darbus. Dzejas, dienas grāmatas, apraksti, mākslinieku tēlojumi pauž liecinājumu par kādu citu īpatnēju laikmetu. Arī tam ir kultūrāla vērtība, kas ar savu atzarojumu iekļaujās mūsu tautas likteņgaitās. Bet varbūt nedrīkstam aizmirst pašu svarīgāko, ka arī tagad vēl Krievijas plašumos mīt daudzi tūkstoši latviešu, kas, dzīvodami savos īpatnējos apstākļos, nav sarāvuši saites ar savu tautu. Viņi piekopj latviešu tradīcijas un veido sava veida latvisko dzīvi. Viņiem ir vajadzīga mūsu visu palīdzība. Latviešu tauta ir par mazu, lai mēs varētu atļauties zaudēt kādu latvieti, ko vien spējam pie savas tautas paturēt.

Protams, mēs atzīstam, ka svarīgākā un lieākā latviešu kultūras darbu jaunrade jau notika Latvijā. Labi zinām arī to, ka vismaz 40 gadus pēc kara beigām šī jaunrade bija pakļauta okupantu un partijas kontrolei. Ja darbinieks gribēja savā laukā strādāt, tam bija jādod zināmi mesli partijai.

Laikā starp 1945. un 1985. gadu latviešu kultūra veidojās trijās dažādās vidēs: rietumos – brīvi un neierobežoti, ar noteikti izteiktu nacionālu novirzienu; izsūtījumos – slepeni, ar ticību savu devumu kādreiz aizvest atpakaļ; Latvijā – piesardzīgi ar režīma prasīto un sagaidīto piedevu partijai.

Mēs visi labi atceramies, ka 70. gadu sākumā Latvijas okupanti bija izšķīrušies izmantot latviešu kultūru savu politisko mērķu sasniegšanai. Šis laiks pat ieguva speciālu nosaukumu "Kultūras sakarnieku laiki". Gara mantas, kas latviešu tautu bija saturējušas kopā gan baltās, gan nebaltās dienās, okupanti sāka lietot kā instrumentu trimdas latviešu sabiedrības šķelšanai. Šis mēģinājums okupantiem arī daļēji izdevās. Pret pašu gribu, trimdas latviešu sabiedrībā sākās naidīga apkaņošana. Sabiedrība dalījās divās grupās: kultūras sakaru aizstāvji un atbalstītāji, okupantu kontrolēto kultūras sakaru pretinieki.

Pirmā grupa neapzinājās okupantu īstos plānus pret trimdas sabiedrību, nesaskatīja kultūras darbinieku izmantošanu un izsekošanu, negribēja atzīt līdzsūtīto čekas pavadoņu mērķus, neticēja, ka šiem darbiniekiem pēc atgriešanās Latvijā ir jāsniedz sīki ziņojumi.

Otrā grupa konsekventi atteicās sadarboties ar čekas kontrolētiem kultūras sakariem. Saskaņā ar okupantu īpatno metodi trimdas latviešu sabiedrības šķelšanai. Atklāti atmaskoja čekas

Kasiera ziņojums

BALANCE SHEET END OF 1991./92.

Assets

Cash in banks	\$ 132,219
Investments	643,724
Receivables	887
Office equipment	1,600

Total assets	\$ 778,430

Liabilities and Equity

Liabilities

Grants payable	\$ 67,075
Loans payable	380,193
Expenses accrued	1,583

Total liabilities	\$ 448,851

Equity

General Fund -	
Unrestricted	\$ 36,596
Grant Reserve Fund	32,527
Endowment Fund	232,231
Memorial Fund	28,225

Total equity	\$ 329,579
--------------	------------

Total liabilities and equity	\$ 778,430
------------------------------	------------

sūtītos kultūras darbinieku pavadoņus. Prasīja brīvu un neierobežotu trimdas latviešu kultūras darbinieku uzstāšanos Latvijā.

Neviens nenoraidīja latviešu kultūru un māksliniekus, bet domstarpības izraisījās par vienpusīgu kultūras izmantošanu partijas politisko mērķu sasniegšanai.

Tagad, atskatoties uz tiem trauksmainiem un saspīlētiem nesenās pagātnes gadiem, varbūt ir jāatzīst zināmi pozitīvi sasniegumi abu uzskatu aizstāvjiem:

Atklāti nostājoties pret okupantu veidotiem un čekas kontrolētiem kultūras sakariem ar ārzemēm, latviešu sabiedrība parādīja, ka tā ir spējīga atmaskot un saprast okupantu plānus un īstos mērķus un ka tā ir gatava tos paust brīvajai pasaulei un arī tautai Latvijā. Tā rezultātā, tālredzīgie partijas plāni cieta neveiksmi.

Otrkārt, zināmu pozitīvu ieguvumu sagādāja arī kultūras sakaru atbalstītāji. Katrs viens, kas ieradās brīvās pasaules zemēs, kaut arī savu pavadoņu kontrolēts, tomēr redzēja demokratisko

zemju priekšrocības, tikās ar latvisku un nacionāli orientētu sabiedrību. Katrs viens no ārzemēs bijušiem kultūras darbiniekiem pārveda uz Latviju savus iespaidus par cilvēku dzīvi ārpus Padomijas robežām, lai ar saviem iespaidiem dalītos ar draugiem un pat plašāku sabiedrību. Komunistisko propagandu Latvijā par trimdas latviešu sairušo sabiedrību sāka drupināt ārzemēs bijušo darbinieku nostāsti par šeit redzēto īstenību. Bez šiem partijas izplānotiem sakiem daudzi no tiem darbiniekiem ārzemēs nekad nebūtu tikuši un īstenību redzējuši. Un tā cerētās trimdas sabiedrības šķelšanas vietā propagandas sabrukums un nemiera izpausmes arvien vairāk sākās inteliģences aprindās Latvijā.

Tagad šis laika posms pieder pagātnei. Latviešu kultūras tālākā veidošana vēl tomēr turpinās trijās atšķirīgās vidēs. Nepastāv vairs ierobežojumi sadarbības veidošanai. Vēl vairāk, sadarbība ir nepieciešama, mums ir jāmeklē un jāizceļ tās vērtības, kas mūs vieno Latvijas atjaunošanas un jaunrades darbā.

Šajā saietā esam kopā, lai par sadarbību runātu un lai meklētu labākos un reālākos sadarbības veidus. Dažkārt no mums, rietumos dzīvojošiem, varbūt tiek sagaidīts vairāk nekā mēs spējam paveikt. Tik visspēcīgi mēs ne-

esam, lai apmierinātu katru ierosinājumu un prasību. Neprasīsim arī Latvijas dzīves veidotājiem, lai viss tiktu veikts pēc mūsu padoma un mūsu prāta. Un te atkal ir vajadzīga sadarbība un savstarpēja izpratne.

Tikpat svarīgs uzdevums mums visiem ir esošo kultūras vērtību savākšana un paglabāšana no bojā ejas. Šīs vērtības ir izmētātas pa visu pasauli, un, ja mēs nerīkosimies ātri, liela daļa no tām aizies bojā. Līdz šim mums nav noteikta plāna, kā šo darbu veikt. Pirms pāris gadiem parādījās ierosinājums no Latvijas veidot, t. s., "Cilvēkarchīvu". Jau pašā sākumā šim ierosinājumam nevarēja saskatīt reālu darba veikšanas plānu. Tagad tas ir apklusis, un tā vietā cita plāna nav.

Mums ir jāveido dubultās vērtību krātuves – brīvā pasaulē, Krievijā, Sibīrijā. . . Autentiskas dienas grāmatas, skaņieraksti, atmiņu kopojumu foto kopijas. Mums jāapzina, kas mums ir, kur mums ir un kur šīs vērtības paliks nākotnē.

Mūsu uzdevums ir izveidot kādu komisiju vai darba grupu, kas uzņemtos darba plāna izstrādāšanu un iedzīvināšanu šī svarīgā mērķa veikšanai.

Konstantīns Sveteckis
ALA's Kultūras biroja vadītājs

STIPENDIĀTU PATEICĪBA LATVIEŠU FONDAM

ILMĀRS MEŽS:

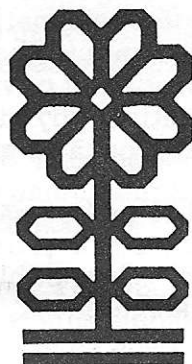
Latviešu Fonda piešķirtā stipendija ļāva man piepildīt sen loloto sapni turpināt savu izglītību ārzemēs. Bez šī piešķiruma es nebūtu spējis universitātei samaksāt mācību maksu pirmajā semestrī. Taču tagad, jau mācoties Rietumčiganas Universitātē, pavērās iespējas iegūt mācību maksas atlaidi stipendijas veidā no savas fakultātes. Esmu pārliecināts, ka daudzi Latvijas studenti būtu spējīgi būt šo dažādo universitāšu stipendiātu lokā, tikai ir nepieciešama palīdzība iestāties universitātē, lai vismaz iesāktu mācības. Tālāk jau mācību gaitā studentam jāprot pierādīt savas spējas pasniedzējiem, kā rezultātā paverās iespējas turpināt un nobeigt iesāktās maģistra studijas, izmantojot atbalstu no universitātes.

1990. gada vasarā beidzu Latvijas Universitātes Ģeografijas fakultāti. Jau pirms studiju beigām sāku strādāt Latvijas Vēstures institūta Etnografijas nodaļā, kā jaunākais zinātniskais līdzstrādnieks. Ar Andra Rūtiņa palīdzību izdevās nokārtot sākt maģistra grada studijas Rie-

tummičiganas Universitātes Ģeografijas fakultātē un tās sākt 1992. gada janvārī. Tagad dzīvoju kopā ar savu sievu Jantu un meitiņu Ingrīdu Latviešu studiju centrā Kalamazū, kur pildām arī mājas pārziņa pienākumus. Pēc maģistra grada iegūšanas paredzam atgriesties Latvijā, kur ceru kļūt par pasniedzēju Latvijas Universitātē, kā arī turpināt iesāktos zinātnisko darbu.

Galvenā mana zinātnisko pētījumu tēma ir latviešu etniskais (demografiskais) stāvoklis Latvijā: vēsturiski izsekot kādas sekas ir atstājis kārtējais pārkrievošanas vilnis, kā veidojies iedzīvotāju etniskais sastāvs Latvijas pilsētās un pagastos pēdējos 50 gados. Galvenais pētījumu mērķis ir izzināt kā varētu panākt un sekmēt latviešu drošu pārsvaru Latvijā, nepārkāpjot pieņemtās demokratijas normas. Nepātraukti sekojot visiem pieejamiem un arī slēptajiem tautas skaitīšanu materiāliem par etnisko sastāvu, valodu lietojumu un asimilācijas draudiem, kā arī skolu mācību valodas statistikai un tamlīdzīgi, ir izveidota plaša datu bāze. Nozī-

Kopš ziņojuma Apkārtrakstā Nr. 52 (1992. gada martā) Latviešu Fondam klāt nāku-ši sekojoši jauni dalībnieki un tūkstošnieki:

JAUNI DALĪBNIEKI

1071. NJ Daugavas Vanagu Jaunatne
Somerset, NJ

JAUNI TŪKSTOŠNIEKI

532. Nora Balodis
Cleveland, OH
533. Aina Liden
City Island, NY
534. Baiba Liepiņš
Chicago, IL

mīgs bija šis datu bāzes lietišķais pielietojums, LTF Vēlēšanu centrā plānojot 1989. un 1990. gada vēlēšanu kampaņas, jo bija iespējams aptuveni prognozēt to rezultātus. Manu pētījumu mērķis ir izsekot etniskā sastāva attīstībai un apzināt, kā varētu pēc iespējas demokratiskā veidā nodrošināt latviešu pārsvaru savā tēvzemē. Bez tam vēlos arī līdzēt izklaidēt informācijas trūkumu pasaulē par Maskavas vadībā radīto latviešu diskrimināciju, lai mazinātu maldīgos uzskatus par to, ka it kā, latvieši apspiežot savas mazākumtautības.

Patlaban strādāju pie savas grāmatas "Latvieši Latvijā, etnodemografisks apskats" izdošanas. Līdz šī gada beigām to plānoju iespiest.

Mans darbs vairs nav iedomājams bez datoru palīdzības, līdz šim kuŗos es biju "lauzies" pašmācības ceļā. Neatsverama ir arī iespēja apgūt visas pētniecības un pedagoģijas meto-

des un izjust kā vispār darbojas normāla sabiedrība, lai pēc tam to visu liktu lietā Latvijā.

Savās maģistra studijās biju izvēlēties kartografiju, kuŗā praktiski veicu visu darbu krāsainu karšu sastādīšanā un gatavošanā. Mans klases projekts "Iedzīvotāju etniskās izmaiņas Latvijā 1935-1990" ieguva augstāko novērtējumu. Vēl biju izvēlēties mācībām Eiropas ģeografiju, patstāvīgās studijas, kur pētīju Krievijas Federācijas autonomo republiku etnisko stāvokli un to iespējas kļūt par neatkarīgām valstīm, kā arī angļu valodu. Līdz šim visās klasēs esmu saņēmis tikai A un BA novērtējumu.

Sākot ar 1992. gada vasaras semestri es pildu arī pasniedzēja palīga pienākumus. Kā atlīdzību par to, man tiek atlaista mācību maksa. Strādāju pie Dr. J. Stoltman'a. Kā interesantāko darba daļu varu minēt pasaules ģeografiskā atlanta jaunākā izdevuma rediģēšanu, ieviešot nepieciešamās izmaiņas saistībā ar Baltijas valstīm un tamlīdzīgi. Nākošajam semestrim esmu izvēlēties studēt ģeografiskās informācijas sistēmas un ģeografisko datu statistisko apstrādi ar datoru.

IGO CALS:

Ar šo gribu izteikt lielu pateicību Latviešu Fondam par man parādīto cieņu, piešķirot Latviešu Fonda stipendiju papildstudijām ASV.

Manas studijas noritēja Dalasā, Baylor medicīnas centrā, kuŗā es apguvu medicīnas un slimnīcu administrācijas zinības. Studijas deva man ļoti daudz jaunu zināšanu un iemaņu, un es ceru tās būs noderīgas pielietošanai Latvijā. Lielu palīdzību studiju laikā man deva Latviešu Fonda piešķirtā stipendija.

Atgriezies Latvijā es sagatavoju un lasu studentiem Latvijas Medicīnas akadēmijā lekciju kursu medicīnas ekonomikā un administrācijā, turpinu Latvijas Universitātē izstrādāt disertāciju "Veselības aizsardzības menedžments", kā arī veicu administrātoru pienākumus nevalstiskā, uz apdrošināšanas principiem balstītā, medicīnas firmā "Intermedical". Visos pienākumos man lieti noder ASV iegūtās zināšanas.

ATGĀDINĀJUMS

Maksājumi Latviešu Fondam sūtāmi fonda kasierim Edmundam Brigmanim, 22 Tapping Reeve Drive, Litchfield CT 06759, USA. Čekus lūdzam rakstīt uz LATVIAN FOUNDATION, INC. vārda.